هێڵە سوورەکانی فیلمی کوردی ... حەیدەر عەبدولڕەحمان

لەهەموو شوێنێکی دنیادا ئازادی لەسینەمادا ئازادییەکی رەها نیە، بەتایبەت لەو وڵاتانەی کەوتونەتە ژێرکۆمەڵێ فشاری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیریی و ئایینی، یاخود یاسایەکیان بۆ سنووردار کردنی کاری درامی و سینەمایی نیە، بەڵکو بڕی ئەو ئازادییە لەشوێنێك دەگۆڕێت بۆ شوێنێکی تر، بەپێی شارستانیەت و باری ڕۆشنبیریی و کۆمەڵایەتی ئەو شوێنە..بەتایبەت لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دا، هەمیشە رەچاوی داب و نەریتی گشتی و ئەمنی نەتەوەیی و بەرژەوەندی باڵای نیشتیمانی تێدا دەکرێت.
لەنێوان ئەو رەهەندانەی بە چاوێکی کراوە سەیر دەکرێن، سێ رەهەندی سەرەکی هەن کە بریتین لە:
سیاسەت، ئاین، سێکس، تێپەڕاندن لەهێڵی سووری ئەو سێ رەهەندە، سنووردارە کارێکی سەخت و دژوارە، هەتا لەو وڵاتانەشدا کەخاوەنی دیرۆکێکی دوورودرێژن لە سینەمادا.
تا ئێستاکەش لەگەڵ دابێت لەکوردستاندا یاسایەك نیە بۆ سانسۆر دانان لەسەر زۆر لەو کارە درامی و سینەماییانەی لەکوردستاندا بەرهەم دەهێندرێن، ئەوانەش کە لەدەرەوەی کوردستان دەهێندرێن، هەندێ لەو بەرهەمانەی ناکەونە ژێر سانسۆر، ئەو بۆ سانسۆریەش کۆمەڵێ ئەنجامی نەرێنی زۆر کاریگەرییان لێ دەکەوێتەوە، چونکە بەشێوەیەکی رەهاو دوور لەرەچاو کردنی هیچ بنەمایەکی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی وەك بڵاو کردنەوەی ڤایرۆسێکی کوشندە دەچنە ناو خێزانی کوردو دەبنە فاکتەر بۆ هەرەس هێنانی بنەما ئەخلاقی و پەروەردەییەکانمانەوە، کە هیچ جیاوازییان نیە لەگەڵ کاری تیرۆر و تێقاندن.
لەهەمان کاتیشدا یاسایەکیش نیە بۆ ئەو بەرهەمانەی لەکوردستاندا بەرهەم دەهێندرێن، کەزۆر جاران ئەو بۆشاییە دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی گەلێك کێشەی هونەری لەو بوارەدا.
بێگومان بەهۆی غیابی یاساو سانسۆری فەرمی لەسەر کارە درامی و سینەماییەکان، سانسۆری رای گشتی کۆمەڵایەتی و سۆشیال میدیا شوێنی دەگرێتەوە، کە زۆر جاران بەلاڕێدا دەبردرێت و کۆمەڵێ ئاژاوەی لێدروست دەبێت، بۆ ئەوەی ئەو ئاژاوەیە ئەنجامێکی چارەسازی ئەوتۆی لێ بکەوێتەوە کە سوود بەخش بێت بۆ ئایندەی سینەمای کوردی، لەهەندێ حاڵەتدا بۆ یەکلا کردنەوەی کێشە سینەماییەکان، مەرجەع و

زانا ئاینییەکان و سەنتەرە ئاینییەکان دەبنە شوێن گرەوەی یاسا، وەك زانكۆی ئەزهەر لەمیسر کە فەتوای لە سەر چارەنووسی زۆر فیلمی سینەمایی داوە، لەوانەش لەسەر فیلمی (محەمەد رسول اللە) ی دەرهێنەری ئێرانی محەمەد مەجیدی ـ و کێشەی دەرکەوتنی روخساری پێغەمبەر و قەدەغە کردنی ئەو فیلمە لەزۆر لەوڵاتانی جیهانیی، قەدەغە کردنی نمایشی فیلمی (رسالە) لە سعودیەو دەیان فیلمی تر کە بەفەرمانی سەرچاوە ئاینییەکانەوە قەدەغە کراون لەنمایش کردندا، وەك چۆنیش زۆر فیلمی دیکە قەدەغە کراون بەهۆی سیاسەتەوە، بەتایبەت لای ئەو سەرکردەو فەرمان رەوایانەی رەوتی فیلمەکانیان بە دڵ نەبووە، یا پێیان وابووە سوکایەتی بەوان و سیاسەتەکانیان دەکات.

جگە لەپرسە ئاینیی و سیاسی و سێکسیەکان، چەندین پرسی تری وەك: هاندانی تیرۆر، بڵاوکردنەوەی ترس و توندو تیژی و تۆقاندن، تێکدانی رەوشتی کۆمەڵگا، سوکایەتی کردن بەموقەدەساتی نیشتمانی و نەتەوەیی، سوکایەتی کردن بەکەسایەتی و رموزی نەتەوەیی، هاندانی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان، رێکلام کردن بۆ کالای قەدەغەکراو، تێکدانی دۆستایەتی نیشتمانی و نێودەوڵەتی، هاندانی نانەوەی ئاژاوەو ناسەقامگیریی، بڵاو کردنەوەی بیرو باوەڕی متەتەریف و دەیان پرسی تر کە یاسا دیاری دەکات و لەرێگەی لیژنەیەکی باڵا لەوەزارەتی ناوخۆو رۆشنبیریی و کاروباری کۆمەڵایەتیەوە جێ بە جێ دەکرێت.

هێڵی سوور لەفیلمی کوردی دا

ئەگەر بمانەوێت باس لەهێڵە سوورەکانی فیلمی کوردیش بکەین، ئەوە پێویستە لەسێ رەهەندەوە بڕوانینە پرۆسەکە:

لەرووی کۆمەڵایەتیەوە:

بەگشتی چونکە کورد سینەمای نیە، بۆیە هێڵی سووریشی کەم بووە، ئەگەر جارجارەش لەفیلمێکدا حاڵەتێکی ناوازە هەبووبێت، ئەوە حاڵەتێکی کاتی بووەو و نەبۆتە دیاردە، کاتێك ئەو حاڵەتانە دەبنە حاڵەتی نامۆ ئەگەر تێپەڕاندن بێت لەسەر واقیع و داب و نەریتە تەقلیدیە کۆمەڵایەتیەکانەوە، ئەوە بێگومان رووبەرووی تەوژمێکی نەرێنی رەتکردنەوە دەبێتەوە، زۆرینەی تەوژمەکانیش ئاراستەی دەرهێنەرو ئەو ئەکتەرانە دەبنەوە کە بەبیانووی تەوق شکاندن و دەرچوون لەتەقلیدیەت و پێشکەوتنی سینەما دەست پێشخەر دەبن لەدروست کردنی هەندێ دیمە نی وروژێنەر.

لەو وڵاتانەی کە ئاستی هوشیاریی وپێشکەوتنی کۆمەڵایەتیان تێدا دیاری کراوە، یا پرسی ئاینی و کۆمەڵایەتیان تێدا جێگیرە، ناتوانن سنوورە ئاینی و کۆمەڵایەتیەکان تێپەڕێنن و هەمیشە

دەکەونە ژێر سانسۆرێکی توند، چونکە نایانەوێ سینەما کۆمەڵگا بە ئاراستەیەکی دژ بەئایین و نەریتە کۆمەڵایەتیە باوەکاندا بێت، چەند ئەوەندەی ئەو وڵاتانە مێژوویەکی دوورو درێژیان هەبێت لەسینەماو چەند ئەوەندەی دەست ڕۆیشتوو بن لەپیشەسازی سینەمادا، ئەوەتا هیند لەوڵاتە هەرە لەپێشەکانە لەرووی بڕی بەرهەمهێنانی فیلم، کەچی تا ئێستا سنووری خۆی لەم رووەوە پاراستووە، بۆ پارێزگاری کردن لە داب و نەریتە کۆمەڵایەتیە تایبەتیەکانی خۆیەوە.

ئێران یەکێکە لەو وڵاتانەی لەرووی هونەری سینەماوە ململانێ لەگەڵ هۆلیۆد دا دەکات و عەرشی سینەمای ئەمریکی هەژاندووە، کەچی تا ئێستا هێڵی سووری نەبەزاندووەو توخمی وروژاندنی نەخستۆتە ئەو قالبە زەقەی بە فۆرمێکی نامۆ دەرکەوێت لەسینەمادا.

لەرووی هونەرییەوە:

ئەگەر ئامانج لەدروست کردنی گرتەی وروژێنەری وەك ماچ بەپاساوی دەرچوون لەتەقلیدیەت و گۆڕانکاری لەفۆرم بێت، ئەوە ئێمە لەسینەمای کوردی دا دووچاری دەیان کێسپو ئاریشای هونەرین لەرووی تەکنیکی سینەمایی کە وەك بۆشاییەکی گەورە دەردەکەون، بەچارەسەر کردنی ئەو بۆشاییانە ڕەنگە بتوانین پیشەسازی سینەما لەکوردستاندا دروست کەین کە تا ئێستا نیمانەو ناتوانین بڵێین خاوەنی سینەماین..

بەڵام دروست کردنی گرتەی وروژێنەر بەمانای پێشکەوتنی سینەما نیە، ئەوەتا زۆرینەی فیلمە میسرییەکان لەو گرتانەیان تێدایە، بەڵام ئەوە مانای ئەوە نیە میسر وڵاتێکی پێشکەوتووی سینەمایە و ئێران وڵاتێکی دوا کەوتووی سینەمایە مادام گرتەی وروژێنەری تێدا نیە، زۆر جاران ئەو گرتانە، تەنیا بەئامانجی بازرگانی و هەڵخەڵەتاندنی لاوەکان و گەمە کردن بە مێشك و هەست و نەستیانە، ئەو لاوانەی کەخاوەنی زۆرترین ژمارەی بینەرانن ئەو فیلمانەدا.

ئێستا لەگەڵ پێشکەوتنی تەکنەلۆژیای سینەماو گۆڕانی چەمکی سینەما، سینەمای ئەمریکی و ئەوروپیش ئەو بایەخە بەگرتەی وروژێنەرنادەن، چونکە کۆمەڵگای ئەوروپی ئەوەندە تینووی گرتەی وروژێنەری وەك ماچ نیە، ئێستا ئەلتەرناتیفی تریان هەیە بۆ راکێشانی بینەر، ئەوە کۆمەڵگا رۆژهەڵاتیە تینووەکانی سێکسن کە تامەزرۆی گرتەی وروژێنەرن، بەڵام ئەو گرتانەش کاتێ بەسەقەتی دەخرێنە ناواخنی فیلمەکە، ئەوە سەراپای فیلمەکە دەشێوێنن.

لای ئێمە کچە ئەکتەرێکی کورد بۆ یەکەم جار دێتە بەردەم کامێرای سینەما، وایان تێ گەیاندووە کە بە ماچێك تەوقێکی کۆمەڵایەتی

دەشکێنێ و تەوژمێکی میدیایی دروست دەکات و لەپەنای ئەوەوە ناوداریەتیەك پەیدا دەکات و گەنجەکان دەست خۆشی لێ دەکەن، کەچی کەف وکوڵ و حەماسەکەی شتێکی کاتیە و ئەو جۆرە گۆڕانکارییەی ئەو خەونی پێوە دەبینیت نابێتە فاکتەر بۆ گۆڕینی ئەو رەوتە باوەی قەدی گرتەوە بەرەو ئاراستەیەکی تر، بۆیە وا باشترە لەبری ئەو وەهمە، ئەو ئەکتەرە لەرووی هونەری نواندنەوە دروست بکەن و هانی بدەن کە بەردەوام بێت لەکاری نواندندا، نەخرێتە نێو گێژەنەیەکی بێ ئاکام، چونکە دەسەڵاتی سینەماش دەسەڵاتێکی رەها نیەو لەهەموو حاڵەتێکا ناتوانێت هێڵە سوورەکان ببەزێنێ، ئەگەر هاوکوف نەبێت لەگەڵ واقیعی کۆمەڵایەتی و رۆشنبیریی کۆمەڵگا.

بینەر هەر تەنها بە گرتەی وروژێنەر سەرنجی راناکێشرێت، بگرە زۆر جاران روخساری جوانی ئەکتەرو نواندنی بەهێزی ئەکتەر، کاریگەرتر دەبن لەگرتەی بێ گیان و دروست کراو، ئەوەتا زۆرلەبەرهەمە درامی و سینەمایە گەورەکانی دنیا بەو دوو توخمەی روخسارو نواندن خەڵاتی گەورەی جیهانییان وەرگرتووەو خاوەنی زۆرترین بینەر بوونە، بۆیە لەسەردەمێکی وەك ئێستا بەرهەم هێنەرو دەرهێنەرەکان ئەلتەرناتیفی بەهێزتریان لەپرسی وروژێنەر هەیە کە هاوکوفە لەگەڵ پێشکەوتنی هونەری سینەماو ئەقڵیەتی بینەری نوێ ی سینەما.

لە رووی بازرگانییەوە:

دیارە هەندێ لەکۆمپانیاکانی بەرهەم هێنان، لەوانەی پرسی بازرگانی دەخەنە پێشەوەی پرسی جۆری فیلم و ئاستی فیلم، بەتایبەت لەو وڵاتانەی لەرووی پەروەردەو کۆمەڵایەتیەوە کۆمەڵگاکانیان پەیوەست نین بە هیچ یاساو رێسایەکی کۆمەڵایەتی و تایبەتمەندی خۆیان هەیە لەرووی پەروەردەوە کە جودا بێت لەگەڵ کۆمەڵگایەکی داخراوی رۆژهەڵاتی، سینەما دەکەن بەفاکتەرێکی بازرگانی دابڕاو لە بەها هونەری و هزری و پەروەردەیی و کۆمەڵایەتیەکانەوە کە تێیدا ئامانج تەنها دەسکەوت و داهاتی ماددی بێت، وەك فیلم و زنجیرە تەلەفزیۆنیە تورکیەکان، کە گەمە بە عەقلیەت و مەزاجی گەنج دەکەن و دووری دەخەنەوە لەهەر بیرۆکەیەکی ئایدۆلۆژی هزری، ئەو فایرۆسە فیلمانە دەرژێننە نێو خێزان و ئەقڵو پەروەردەی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگاکەیانی پێ هەڵدەتەکێنن، هەمان ئەو بەرهەمانە دەفرۆشنە وڵاتانی دەورو بەری خۆشیان و زۆر وڵاتی دیکەی رۆژهەڵاتی، بۆ گواستنەوەی هەمان ئەو واقیعەی ئەوان هەیانە، ئەگەرچی جیاوازییەکی زۆریش هەبێت لەنێوان واقیعی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی ئەو وڵاتانەدا.

بۆیە هەندێ لەوڵاتانەی کڕیاری ئەو بەرهەمە کرچ و کاڵە بازرگانیانە بوون، بەپێی یاسا کڕینی ئەو زنجیرە درامایانەیان

قەدەغە کردووە، دوای ئەوەی بۆیان دەرکەوت ئەو فیلمە بازرگانیانە بۆ هەموو کۆمەڵگایەك ناگونجێ و ئاسەوارە نەگەتیفەکانی چیە بەسەر پەروەردەی کۆمەڵایەتی و تێك دانی عەقلیەتی گەنجەکانیان، لێرە لەکوردستانیشدا هەندێ کەناڵی کوردی دەست پێشخەر بوون بۆ قەدەغە کردنی ئەو دراما دۆبلاژ کراوانە بەهەمان هۆکار، بەڵام چونکە یاسایەك نیە بۆ ناچار کردنی کەناڵە کوردیەکان، پرۆسەکە نابێتە پرۆسەیەکی بەزۆرە ملێ و ئەو کەناڵە بازرگانیانەی بەرژەوەندی ماددی خۆیان پێ گرنگترە لەبەرژەوەندی گشتی، چاوپۆشی لەهەموو دەرەنجامەکان دەکەن.

ئێمە لەکوردستاندا بەگشتی کۆمپانیای بەرهەم هێنانی فیلممان نیە، ئەوەی هەیە بەرهەمی تاك تاکەیە، کەبە سپۆنسەر بەرهەم دێن، هەندێ لەو دەرهێنەرە لاوانە وای بۆ دەچن دەرخستنی هەندێ گرتەی وەك ماچ بازاڕ بۆ فیلمەکەیان پەیدا دەکات، بۆیە بەدوای پاساوی هونەری دا دەگەڕێن کەخەڵکی قەناعەت بەشەرعیەتی ئەو گرتانە بێنن.

کەچی لەراستیدا ئەگەر تۆ بتەوێت بازاڕ بۆ فیلم دروست بکەیت، کەرەستەو ئامرازی زۆرت لەبەردەم دایە کە فیلمەکەت رەواجی هەبێت، هەر بۆ نموونە فیلمێکی (پەیکەری دێ) کە تا ئێستا ژمارەی بێ هاوتای لە رووی ژمارەی بینەرانەوە بەدەست هێناوە لەهەموو کوردستاندا، ئەو گرتە کرچ و کاڵانەشی تێدا نەبووە، کەهەندێ دەرهێنەری لاو دەیکەن بەپاساو.

ئێمە ئەگەر بمانەوێت پیشەسازی سینەمامان هەبێت و لەئایندەدا ئەو پیشەسازییە بازاڕی هەبێت، ئەوە دەبێت بزانین چۆن فیلم دروست بکەین، بەهۆی ئەو شارەزابوونە لەچۆنیەتی دروست کردنی فیلم ، بازاڕێك لەکوردستاندا دروست دەکەین کە پێشتر نەبووەو بازرگانی ئێمە بەهۆی ترس و نابەڵەدییان ، یا ناشارەزاییان لەبەڕێوەچوونی ئەو بازاڕە نەوێراون خۆیانی لێ بدەن، بەمە سەرچاوەیەکی دیکەی داهات دەدۆزینەوە کەرەنگە زۆر لەسەرمایەداران بەهۆی گەرم بوونی ئەو بازاڕە رووی تێ بکەن و سینەمای کوردی ببوژێتەوەو هونەرمەندانی کوردیش دەرگایەکی نوێیان بۆ دەکرێتەوە کە لەو دەست بە تاڵی و بێ کارییە رزگارییان دەبێت و باری ئابووریشیان بەرەو باشتر دەچێت.

لەرووی دووهەمی دروست بوونی ئەو بازاڕە ئەوەیە کە بینەرانی ئێمە زۆتر لەوەندە لەسینەما نزیك دەبنەوەو سینەما دەبێتە ئامرازێکی دیکەی شارستانی و کات بەسەر بردن و سەرچاوەیەکی گرنگ بۆ هوشیار بوونەوەی خەڵکی لەهونەری سینەماو گرنگی سینەما لەژیانی رۆژانەی خەڵکی .

بەمەش لەرووی سایکۆلۆژییەوە بینەری کورد لەشارەکانی کوردستاندا

مەنفەزێکی دیکەیان بۆ دەکرێتەوە بۆ هەناسەدان و روو تێکردنە هۆڵەکانی سینەما، ئەمەش کاریگەری ئەرێنیانەی تایبەتی خۆی دەبێت لەرووی کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و رۆشنبیرییەوە.